

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Globalisaatiohaasteet Euroopalle ja Suomelle: tarvetta uudelleenarviointiin?

Vesa Vihriälä 4.10.2006

"Suomi maailmantaloudessa" hankkeen (G-I) päätelmiä

- Maailmantalouden kokonaistuotanto kasvaa globalisaation ansiosta
  - Hyötyjen jakautuminen ei tasaista; jotkut myös häviävät, ainakin tilapäisesti
  - Suurimmat uudet mahdollisuudet kehittyvillä mailla, mutta myös kehittyneille maille lisää mahdollisuuksia
- Kilpailu kiristyy hyödykemarkkinoilla, erityisesti
  - työvaltainen verraten yksinkertainen teollisuustuotanto
  - palvelutuotanto, jossa etäisyys ei tärkeä tekijä
- Hyödykemarkkinoiden muutokset heijastuvat työmarkkinoille
  - Erityisesti paine matalan tuottavuuden työn hinnan suhteelliseen alenemiseen tai työttömyys nousee
  - Kehittyvien maiden työvoiman osaamistaso nousee => kilpailupaine tuntuu yhä vaativampaa osaamista edellyttävässä tuotannossa
- Nopea teknologinen kehitys, laajat markkinat
=> innovaatioiden merkitys kilpailutekijänä korostuu

G-I:n arvio haasteista Suomelle

- Sama kuin muilla kehittyneillä mailla, mutta
- Pieni koko, syrjäinen sijainti => keskittymispaineet toimivat Suomea vastaan
- Kilpailu koventuu erityisesti teollisuudessa ja Suomi "teollisempi" kuin moni muu rikas maa
- Aasian kehittyvät maat näyttävät erikoistuvan osin samoille alueille, joilla Suomi ollut tärkeä viejä
- Lähtökohdan korkea työttömyys ja sen keskittyminen heikosti koulutettuihin erityinen ongelma
- Hyvin toimiva innovaatiojärjestelmä selvä vahvuus

Uusi analyysi globalisaatiosta (I)

- Pätee yhä:
  - Kehittyvien maiden kasvu jatkuu vahvana, teknologian ja koulutuksen taso nousee, palkkataso nousustaan huolimatta pitkään alhainen
  - Vaikutus kehittyneisiin maihin potentiaalisesti suuri
    - Suora kilpailu tuotemarkkinoilla
    - Kilpailu liikkuvista tuotannontekijöistä
    - Kasvavien markkinoiden tarjoamat mahdollisuudet
  - Globaali kilpailu kohdistuu yhä laajenevaan osaan tuotantoa
  - Toistaiseksi työpaikkojen suora siirtyminen (offshoring) ei ole ollut määrällisesti iso ilmiö
  - Kehittyneiden maiden kilpailuetu perustuu jatkossakin hyvään osaamiseen ja innovointiin
  - Pohjimmiltaan globalisaatio vaurautta ja hyvinvointia lisäävä asia, mutta kaikki eivät automaattisesti hyödy ja jotkut kärsivät

Uusi analyysi globalisaatiosta (II)

- Uusia / tarkentuneita arvioita:
  - Tuotantoketju pyrkii osittumaan aikaisempaa hienojakoisemmin **toimintotasolla** ja toiminnot voivat sijaita eri puolilla maailmaa ("unbundling")
  - Yhdistyneenä kehittyvien maiden koulutustason nousuun => kehittyvien maiden kilpailu (ja teknologisen kehityksen suora vaikutus) kohdistuu **kaikille koulutustasoille**, ei vain vähän koulutettuun työvoimaan. Koulutustason sijasta tärkeää
    - Rutiininomaisuus vs. ei-rutiininomaisuus
    - Superstar-ilmiö vs. tavallisempi osaaminen
    - Myös: fyysisen läheisyyden välttämättömyys
  - Muutokset toimintojen globaalissa sijainnissa voivat olla **yllättäviä** ts. vaikeasti ennustettavia ja **suuria/nopeita**
  - Kehittyvien maiden voimakas kasvu => jatkuva paine energian kulutukseen, josta pääosa fossiilisista lähteistä =>
    - Energian hinta pysyvästi korkealla
    - Ilmastopolitiikka tullut jäädäkseen ja lisää fossiilisen energian käytön kustannuksia

Haasteet uuden analyysin valossa

- Kaikkein olennaisinta talouden kyky sopeutua olosuhteiden muutoksiin (koska muutokset vaikeasti ennakoitavia ja suuria)
  - Uuden tuotannon syntyminen katoavan tilalle
  - Työvoiman kohdentuminen uudelleen (tuottavampiin käyttöihin!)
  - Myös politiikan kyky reagoida tilanteiden muutoksiin
- Sopeutumisen kannalta tärkeitä sekä oikeat kannustimet että riskinjako (ml. kompensatiot menettäjiille)
- Kilpailuedun säilyttäminen jatkuvalla innovoinnilla edellyttäneenä aikaisempaa suurempaa erikoistumista
- Vaikka osaaminen kehittyneiden maiden kilpailuetu, koulutustason jatkuva nosto ei välttämättä riitä tai edes sellaisenaan viisasta.
- Erityisesti sellainen tietoyhteiskuntapainotus koulutuksessa, jossa pyritään kouluttamaan paljon tietotekniikan ammattilaisia, voi olla haavoittuva

Suomen taloutta koskevan analyysin pääkohdat

- Suomen talouden kilpailukyky ja talouden kehitys viime vuosina
- Ulkoistus ja toimintojen siirrot maasta toiseen
- Maatalouden ja elintarvikesektorin sopeutuminen ja haasteet
- Globalisaatio ja Suomen alueiden kehitys
- Työmarkkinoiden sopeutuminen
- Energiamarkkinaympäristön muutos ja sen vaikutukset
- Yhteenveto

Suomen tilanne nyt verrattuna G-I:n laatimisen aikaan

- Analyysi vielä kesken, mutta
- 2-3 viime vuotta olleet tuotannon ja työllisyyden kasvun suhteen hyviä
- Kasvu laaja-alaista toimialojen ja alueiden suhteen
- Myös "yllättäviä" menestysaloja
- Offshoring meilläkin yhä pientä suhteessa kokonaistyöpaikkamuutoksiin
- Epäselvää, mitkä eri tekijöiden täsmälliset roolit
  - Kotimaisen kysyntä
  - Hyvä vientisuhdanne
  - Hyvä / parantunut kilpailukyky

G-I-suositusten toteutuminen (I)

- **Useimpien** suositusten osalta joko toteutettu esitettyjä tai niiden suuntaisia toimia, esim.
  - Työvoiman liikkuvuutta uusien jäsenmaiden osalta koskevien rajoitusten poisto
  - Ulkomaalaisten opiskelijoiden ja perheenjäsenten työlupakäytäntöjen helpotus
  - Ohjelma huippututkijoiden houkuttelemiseksi
  - Aktiivitoimien vahvistaminen työvoimapolitiikassa (erit. Muutosturva)
  - Työn verotuksen keventämien kaikilla tulotasoilla
- Osasta periaatepäätös tai valmisteltavana, esim.
  - Strategisten osaamiskeskittymien luominen
  - Ns. sektoritutkimuksen uudistaminen
  - Yliopistojen autonomian lisääminen
  - Panostukset koulupudokkaiden vähentämiseen
  - Julkisten palveluiden tehostaminen (Kunta- ja palvelurakennehanke)

G-I-suositusten toteutuminen (II)

- Keskeisissä rahallista panostusta vaativissa asioissa edetty, mutta mittakaavasta tinkien
  - T&K-panostukset (+5 vs. +7 % / vuosi)
  - Käynnistysvaiheen ja alkavien kasvuyritysten riskirahoituksen lisääminen (-> +60 vs. +150 meur)
- Jotkin asiat edenneet hitaasti tai ei lainkaan
  - Yrityskohtaisen palkkajoustavuuden lisääminen paikallisen sopimisen avulla
  - Jatko-opintojen maksullisuus

Kohti päätelmiä

Huomiota kiinnitetään 3-4 laajaan teemaan, joita ainakin:

1. Talouden muutoskyvynvahvistaminen sen keskeisillä osa-alueilla
  - Työmarkkinat
    - Työvoiman liikkuvuus
    - Palkanmuodostuksen joustavuus
    - Jatkuva oppiminen
  - Yritystoiminnan uusiutuminen
    - Innovatiivisen tuotannon liikkeellelähtö
    - Yritysrakenteiden tehokas muutos
  - Julkinen sektori
    - Kyky riittäviin kasvupanostuksiin
    - Kyky huolehtia riittävästä riskinkannosta
    - Liiallisen verorasituksen välttäminen (ikäntymisestä tuleva paine ml.)
2. Osaamiskeskittymien luomisen yhdistäminen laajan osaamispohjan varmistamiseen
3. Energjaintensiivisen talouden sopeutuminen uuteen energiaympäristöön